

ETİK KURUL DOSYASI NASIL HAZIRLANIR?

Araştırma protokolünde öğrencinin ad ve soyadının, numarasının, araştırmanın başlığının ve danışman bilgilerinin bulunduğu bir kapak sayfası gerekir. Uzunluk çeşitli faktörlere bağlıdır ama ortalama olarak, kaynakça ve ekler hariç, yaklaşık 5-6 sayfadır. Araştırmanın başlığı ise 12 sözcüğü geçmemesi tavsiye edilir. Tez öğrencilerinin etik kurula teslim edecekleri dosyada, kapak sayfasını takiben “Etik Kurul Başvuru Kontrol Listesi” ve uygun formatta yazılmış ve imzalanmış “Başvuru Dilekçesi” yer almalıdır. Protokolün içeriği çalışmanın uygunluğuna göre, aşağıdaki öğeleri kapsamalıdır:

1. Araştırmanın Amacı

- a. Araştırmanın Amacı
- b. Özgünlüğün Açıklanması (Araştırmanın önemi ve sınırlılıkları)
- c. Hipotez(ler)

2. Araştırmanın Bilimsel Dayanağı ve İlgili Literatür

- a. Teorik Çerçeve ve Tanımlamalar
- b. İlgili Literatür Taraması

3. Yöntem

- a. Örneklem
- b. Veri Toplama Araçları
- c. Araştırmanın Deseni

4. Veri Analizi

a. Kullanılması Planlanan İstatistiksel Analizler (her hipotez için hangi analizin kullanılacağı tek tek belirtilmelidir.)

5. Kaynaklar (APA Formatında)

6. Ekler

- a. Bilgilendirilmiş Onam Formu (18 yaş altı için ebeveyn onam formu)
- b. Sosyodemografik Özellikler ve Bilgi Formu
- c. Kullanılacak Ölçeklerin Birer Kopyası
- d. Kullanılacak ölçekler için yazarlardan alınan izin belgesi (mail çıktısı ya da yazılı onam v.b)
- e. Bilimsel Dayanak Oluşturan Temel Kaynaklar (Model, yöntem ve araştırma ile ilgili makalelerin eklenmesi)

Şimdi bu bölümleri daha detaylı inceleyelim:

BAŞLIK SAYFASI

Başlık Sayfası, araştırma protokolünüzün okuyucu kitlesi için ilk izlenimi verir. Başlık araştırmanın odak noktası olmalıdır. Başlığın, önerilen araştırmanın içeriği ve anahtar düşünceler hakkında bir fikir veriyor olduğundan emin olun.

1. Başlığınız, araştırmanın mini bir özeti olarak hizmet etmeli ve en önemli sözcükleri içermelidir.

Örneğin:

• "Üniversite Öğrencilerinde Sigara Kullanımının Depresyon ve Anksiyete Düzeyleriyle İlişkisi " araştırmanın odağının sigara kullanımı ilgili olacağını ima eder.

• " Üniversite Öğrencilerinin Depresyon ve Anksiyete Düzeylerinin Sigara Kullanımıyla Bağlantısı" araştırmanın odağının depresyon ve anksiyete düzeyleri ile ilgili olacağını ima eder.

2. Sözcük seçimi ve sözdizimi çok önemli bir konudur. Aşağıdaki listede çeşitli alanlardaki tez önerisi başlıkları için örnekler bulunmaktadır. Genellikle başlık sayfalarında kullanılan cümle örneklerini gözden geçirin.

• Üniversite Öğrencilerinde Madde Kullanımı ile Kişilik ve Ruhsal Belirti İlişkisinin İncelenmesi

• Evli ve Boşanmış Ailelerde Algılanan Ebeveyn Kabul veya Reddinin Çocuğun Psikolojik Uyumu Üzerine Etkileri

• Aleksitimi Boyutlarının Depresyon ve Anksiyete Belirtileri ile İlişkisi

ÖRNEK BAŞLIK SAYFASI

Sosyal Fobi Hastalarında Aleksitimi, Umutsuzluk ve Depresyon:

Kontrollü Bir Çalışma

Araştırma Protokolü

(Etik Kurul Dosyası)

İsim, Numara

Tez Danışmanı

Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı

Işık Üniversitesi

(Tarih)

1. Araştırmanın Amacı

Giriş çok önemlidir, aslında protokolün en önemli parçasıdır. Eğer giriş okuyucuların dikkatini çekerse, protokolünüzün devamını daha olumlu bir izlenim ile okuyacaklardır. Etkili bir giriş, çalışmanın anlamı ile birlikte ele alınan konunun sunumunu da anlatır. Ayrıca seçilen konuda sizin çalışma yapmanızın gerekliliğini savunan bir kanıt olarak hizmet verir, eğilim ve düşünceleriniz hakkında okuyucuya net bir bakış açısı kazandırır. Böylece giriş bölümü, araştırmanız için bir içerik ve arka plan açıklaması sunar. Protokolünüzün geri kalanı, bu bölümü destekler. Aşırı uzun olmasına gerek olmamakla beraber, bir veya iki paragraf yeterli olacaktır, ancak araştırmanızın doğası, içeriği ve kapsamını ortaya koyduğunuz bölüm olduğu için en kritik bölümdür. Giriş bölümünün bu kısımları ayrı ayrı tarif edilmiş olmasına rağmen, bazı parçalar birleştirilerek yazılabilir.

Amaç Bölümüne Ait Öğeler

- Araştırmanın Amacı
- Özgünlüğün ve öneminin açıklanması (Literatür ile desteklenerek bilgi boşluğundan söz etme/sorunun araştırılmasından elde edilecek yararların açıklanması/varsayılan araştırma sorusu)
- Hipotezler ve varsa araştırma soruları

Strateji Örnekleri

- Sizi meraklandıran konuyu/soruyu ortaya koyun. Bilmek ya da anlamak istediğiniz şey nedir? Bu konu neden ilginizi çekti? Bu konu ile ilgili problem nedir ve neyi doğurmaktadır?
- Bu alanda araştırma yapılması için ihtiyaç olduğu ya da konuya gösterilen dikkatin yetersizliği ile ilgili kaynaklara atıf yapın.
- Neden böyle bir çalışmaya gerek olduğunu anlatın. Araştırma konunuzun önemi nedir? Bu araştırmanın neden takip edilmeye değer olduğunu açıklayın. Bu araştırma sorusunu cevaplamak neden çok önemli?
- Bu çalışmanın nasıl faydalı olabileceğini kendi sözcüklerinizle anlatın.
- Araştırmanın hedef kitlesini tarif edin (Örneğin, halk, aile terapisti vb.).
- Araştırma sonunda elde edeceğinizi düşündüğünüz yararı açıklayın.
- Paragrafı araştırmanızın amacı ve hipotezleriniz ile sonuçlandırın.
- Amaç, genellikle çalışmada neyi gerçekleştirmek niyetinde olduğunuzu açıklayan tek bir ifade ile başlar. Bazı tipik ifadeler:

Bu çalışmanın amacı...

... ne olduğunu keşfetmek...

... nedenleri veya etkileri anlamak...

... ile ilgili mevcut anlayışımızı geliştirmek ...

... 'ın yeni bir yorumunu yapmak...

- Bir hipotez, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişki yönünü açıklayan bir ifadeyi bir cümle ile temsil eder. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında açık ve özenli bir ayırım yapın ve okuyucu için yeterince açık olduğundan emin olun. Terimleri kullanırken çok tutarlı olun. Eğer uygunsa, tüm hipotezlerde aynı ifade modeli ve sözcük sıralamasını kullanın.

Üç tip hipotez vardır:

1. **Açıklayıcı** bir hipotez, bazı fenomenleri belirlemeli ve açıklamalıdır.

Örnek: Üniversite öğrencilerinde yeme tutumları ile demografik özellikler (cinsiyet, yaş, okuduğu bölüm) arasındaki ilişkinin incelenmesi.

Bu tip hipotezlerde betimleyici araştırma deseni kullanılır (bkz. Madde 3.c.).

2. Eğer olgu grupları arasında fark olduğu düşünülüyorsa, bunun olup olmadığını araştırmak için **farklılıklar** ile ilgili bir hipotez oluşturulur.

Örnek: Çocukluk çağı travması yaşayan Sınır Kişilik Bozukluğu olan hastalar, yaşamayan hastalara göre daha yüksek tedavi direnci göstermeleri beklenmektedir.

Bu tip hipotezlerde nedensel/karşılaştırmalı araştırma deseni kullanılır (bkz. Madde 3.c.).

3. İki veya daha fazla olayın sistematik bir şekilde ilgili olup olmadığını araştırmak için **ilişkilerle** ilgili bir hipotez oluşturulur.

Örnek: Depresyon düzeyi arttıkça sosyal beceri düzeyinin azalması beklenmektedir

Bu tip hipotezlerde ilişkisel/korelasyonel araştırma deseni kullanılır (bkz. Madde 3.c.).

2. Araştırmanın Bilimsel Dayanağı ve İlgili Literatür

a. Teorik Çerçeve ve Tanımlamalar

Protokolünüzün, okuyucu için anlaşılır olduğundan emin olun. Bu bölüm genellikle amaç ve hipotezlerde belirtilen önemli terim ve kavramların tanımını verir. Konuya özel ve teknik terimleri tanımlayın ve hangi teoriye göre ele aldığınızı belirtin. Eğer geleneksel olarak kabul gören anlamlardan farklı anlamda kelimeler kullanıyorsanız, bu terimleri tanımlayın. Tanımlamalarınızda yetkili kaynaklara atıf yaptığınızdan emin olun.

Sadece bu çalışma için oluşturduğunuz herhangi bir operasyonel tanımlama (kavramları, kullanım amaçlarına göre açıklayan tanım) varsa mutlaka tanımlayın. Operasyonel bir tanım örneği: "Bu çalışmada *ilerleme*, operasyonel olarak, son test puanıyla ön test puanı arasındaki fark olarak tanımlanmıştır".

Tanımlamalar sayfasını düzenlemenin en iyi yolu, terimleri alfabetik sıraya göre ve tam cümleler halinde tanımlamaktır.

Aşağıda "Yaşlı Yetişkinler Arasında Kendi Kendine (Öz-Yönelimli) Öğrenmeye Hazırlık Ve Yaşam Doyumu" başlıklı bir tez önerisinin tanımlamalar bölümünden örnekler göreceksiniz:

Anahtar Terimlerin Tanımı

Yaşam Doyumu – Kişinin kendini genel psikososyal açıdan iyi olarak değerlendirmesidir. (a) ruhsal durum ve öz-benlik gibi kişilik faktörleri, (b) kişinin sosyal etkileşimleri gibi sosyal faktörler, (c) algılanan sağlık durumu ve (d) finansal güvenlik gibi faktörlerin bir arada bulunmasıdır.

Yetişkin Yaşlı – Önerilen çalışmada, Yetişkin Yaşlı, en az 65 yaşında olan kişiler için tanımlanmıştır.

Kendi Kendine (Öz-Yönelimli) Öğrenme–Başkalarının yardımı ile ya da yardım almaksızın, öğrenme ihtiyaçlarını teşhis etmede, öğrenme amaçlarını düzenlemede, öğrenme için gerekli insani ve maddi kaynakları belirlemede, uygun öğrenme stratejilerini seçme ve uygulamada ve öğrenme çıktılarını değerlendirmede bireylerin inisiyatif aldıkları bir süreçtir.

Kendi Kendine (Öz-Yönelimli) Öğrenmeye Hazırlık – Kişinin etkili, öz-yönelimli bir öğrenen olmak için gerekli tutum ve becerilere sahip olduğunu algıladığı bir derecedir.

b. İlgili Literatür Taraması

Literatür taraması, araştırma için gelişmekte olan hipotezlere destek olabilecek herhangi bir teoriyi öne çıkararak değişkenleriniz arasındaki ilişkileri ortaya koyan mevcut çalışmalarını içerir. Literatüre baktığımızı ve tez önerisinin hedef kitle için inandırıcı olması maksadıyla alandaki en son güncellemeleri bulduğunuzu göstermek gerekir.

3. Yöntem

a. Örneklem

Bu bölümde, evrenin tüm özelliklerini yansıtan bir örneklemin oluşturulması için kullanılacak örnekleme yönteminin (uygun örnekleme, tabakalı örnekleme, küme örnekleme vb.); örneklemin nereden seçileceğinin; örneklemin demografik özelliklerinin ve var ise dışlama ölçütlerinin; öngörülen ya da hesaplanan örneklem büyüklüğünün ayrıntılı olarak açıklanması gerekmektedir.

b. Veri Toplama Araçları

Bu bölümde, hipotezlerinizde yer alan değişkenlerinizi hangi araç ve tekniklerle ölçeceğinize yönelik bilgiler yer almalıdır. Bu tekniklerden hangisinin seçileceği verilerin özelliğine ve araştırmacının imkanlarına bağlıdır. Veriler öz değerlendirme testleri ile toplanacağı gibi görüşme ve gözlem yaparak da toplanabilir. Büyük bir çoğunluğunuz öz değerlendirme testleri kullanacağınızdan, bu bölümde testlerin nasıl raporlanması gerektiği üzerinde durulacaktır.

Kullanılacak testler raporlanırken verilmesi gerekli olan bilgiler:

1. Test ne ölçüyor? Orijinali ve var ise Türkçe standardizasyonu kim(ler) tarafından geliştirildi.
2. Testin yapısı (Kaç madde? Test nasıl cevaplanıyor? Likert tipi ise cevap aralıkları nedir? Nasıl puanlanıyor? Yüksek puanlar ve düşük puanlar ne anlama geliyor? Var ise ters kodlanan maddeler hangileri? Var ise alt ölçekleri nelerdir?)
3. İç tutarlılık katsayıları (Orijinali ve Türkçe versiyonu için ayrı ayrı verilir. Gerekirse her bir alt ölçeğin iç tutarlılık katsayısı da belirtilebilir.)
4. Ölçeğin/anketin kullanımına dair yazarlardan onay almak adına iletişime geçerek mail yada benzeri iletişim materyalleri ile söz konusu formların kullanılabilmesine

dair izin almak, alınan izni mail çıktısı veya benzeri metotlarla belgelemek (çıktısını alarak dosyaya eklemek)

c. Araştırmanın Deseni

Bir araştırma projesinin genel tasarımı, yöntemleri ve prosedürleri içerir. Araştırma tasarımı NİTEL ya da NİCEL bir yaklaşım olarak tarif edilebilir. Ayrıca hem genel tasarımda hem de araştırmada kullanılan özel yöntemlerde iki yaklaşımın karışımının kullanılması da mümkündür. Tezlerinizde nicel yaklaşım kullanılacağından, bu bölümde sadece bu yaklaşıma yönelik yöntemler üzerinde durulacaktır.

Bir Araştırma İçin Ne Tür Temel Nicel Yaklaşımlar Vardır?

Dört temel nicel araştırma türü vardır: Betimleyici (Tanımlayıcı), Korelasyonel (İlişkisel), Nedensel-Karşılaştırmalı/Yarı Deneysel ve Deneysel Araştırma. Deneysel desen aşağıdaki tabloda yer almamaktadır. Araştırmanın deseni tanımlanırken, aşağıdaki bilgilere ek olarak, araştırmanın modeli de (**boylamsal, kesitsel veya retrospektif**) mutlaka belirtilmelidir.

Betimleyici Araştırma	Korelasyonel (İlişkisel) Araştırma	Nedensel-Karşılaştırmalı/Yarı Deneysel Araştırma
Belirlenen bir değişkenin mevcut durumunu tanımlamakta kullanılır. Bu araştırma projeleri, bir olgu (fenomen) hakkında sistematik bilgi sağlamak için tasarlanmıştır. Bilgilerin sistematik olarak toplanması, çalışılan birimlerin dikkatli seçimini ve her değişkenin dikkatli ölçümünü gerektirir.	İstatistiksel verileri kullanarak iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişki derecesini belirlemeye çalışır. Bu tasarımda, bir dizi olgu arasındaki ilişki araştırılıp yorumlanır. Bu araştırma türü, veri eğilimleri dikkate alır fakat gözlemlenen desenlerin nedenlerini kanıtlamak için derin analize girmez. Bu tür gözlemsel araştırmaların temelinde sebep ve sonuç yoktur. Sadece değişkenlerin verileri, ilişkileri ve dağılımları üzerinde çalışılır. Değişkenler manipüle edilmez; onlar sadece tespit edilir ve doğal bir ortamda meydana geldikçe incelenir.	Değişkenler arasında neden-sonuç ilişkileri kurmaya çalışır. Bu tür tasarımlar gerçek deneylere çok benzer, ancak bazı önemli farklılıklar vardır. Bağımsız bir değişken deneyci tarafından tespit edilir ama manipüle edilmez ve bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisi ölçülür. Araştırmacı grupları rastgele atamaz ve doğal olarak oluşturulan veya önceden mevcut olan grupları kullanması gerekir. Araştırma değişkenine maruz bırakılan deney grubu üzerinde çalışılır ve maruz kalmayan grup(lar) ile karşılaştırılır.

Yukarıdaki bilgilere ek olarak, hipotezler doğrultusunda seçilen araştırma deseni çerçevesinde ilgili verilerin toplanması ile ilgili öngörülen tüm adımlar ayrıntılı olarak bu kısımda açıklanmalıdır. Genel ilke şu şekilde özetlenebilir: “Verilerin toplanması sürecinde

izlenen her adım bir başka araştırmacının bu veya benzeri bir araştırmayı aynı Şekilde tekrarlamasını sağlayacak açıklıkta olmalıdır.”

5. Veri Analizi

a. Kullanılması Planlanan İstatiksel Analizler

Araştırma protokolünün bu bölümünde, toplanan verilerin nasıl analiz edileceği, hangi analiz tekniklerinin hangi program yardımıyla kullanılacağına ilişkin bilgiler verilmelidir.

Örnek:

Araştırmada,

1. Algılanan sosyal destek ölçeği ile kendini kabul envanteri arasındaki ilişkiyi belirlemek için korelasyon
2. 3 Farklı araştırma grubu arasında algılanan sosyal destek ile kendini kabul düzeyleri arasında farklılık olup olmadığını analiz etmek için tek yönlü ANOVA
3. Algılanan sosyal destek ile kendini kabul düzeylerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini analiz etmek için bağımsız gruplar t testi kullanılacaktır.
4. Analizlerin yapılacağı SPSS sürümü belirtilmelidir.
5. Her bir hipotez için kullanılacak analiz belirlenmelidir.

Örneğin;

Hipotez 1- Depresyon düzeyi arttıkça sosyal beceri düzeyinin azalması beklenmektedir: **Bu hipotezin test edilmesi sürecinde korelasyon analizi kullanılacaktır.**

6. Kaynaklar

Araştırmada yararlanılan ve metin içerisinde atıfta bulunulan tüm kaynaklar kaynakça bölümünde yer almalıdır. Ayrıca kaynakçada yer alan tüm kaynaklara metin içinde atıfta bulunulmuş olmalıdır. Metin için de ve kaynakça kısmında kaynak gösterme formatı APA 6. Versiyona uygun olarak yapılmalıdır.

7. Ekler

Bu bölümde, yer alması gereken materyaller aşağıda listelenmiştir:

- a. Bilgilendirilmiş Onam Formu (18 yaş altı için ebeveyn onam formu)
- b. Sosyodemografik Bilgi Formu
- c. Kullanılacak Ölçeklerin Birer Kopyası
- d. Bilimsel Dayanak Oluşturan Temel Kaynaklar

Ekler Őöyle bir biçime sahiptir:

A. SAYFALAMA: Her Ek ayrı bir sayfada başlar.

B. BAŞLIK: Yalnızca bir ek varsa "Ek" yazısı sayfa başlığı altındaki ilk satırda ortalanır. Eğer birden fazla ek varsa, Ek A (ya da B ya da C, vb.) kullanın. Çift boşluk(satır) ve başlık (Büyük harf, küçük harf, ortalanmış).